

NOTES PER A UNA AUTOBIOGRAFIA DE RAMON D'ABADAL I DE VINYALS

Edició a cura de
Jaume SOBREQÜÉS I CALLICÓ i
Mercè MORALES MONTOYA

[Ramon d'Abadal i de Vinyals (1888-1970) fou membre de l'Institut d'Estudis Catalans (1943), de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona (1949), de la Reial Acadèmia de la Història (1960) i membre corresponent de l'Institut de França: Acadèmia d'Inscripcions i Bones Lletres (1967). Va ser autor de l'obra *Catalunya carolíngia* (1926-1955). *Els primers comtes catalans* (1958) i d'altres estudis referents a l'alta edat mitjana i els orígens de Catalunya, aplegats en l'obra *Dels visigots als catalans* (1969). Quant a la baixa edat mitjana, cal fer esment del llibre *Pere el Cerimoniós i els inicis de la decadència política de Catalunya* (1966 i 1972). Com a fonament de les seves recerques sobre l'alta edat mitjana, ens ha deixat una reflexió innovadora sobre els segles que van des dels orígens fins a la Hispània visigòtica, en l'obra *Els precedents antics a la història de Catalunya* (1967)].

EL DIETARI

1888 [1 d'octubre] a 1898

Naixement a Vic. Primera ensenyança al col·legi dels Maristes, a la plaça de la Mercè, que després es trasllada al convent del Carme, amb entrada pel corredor de Gurb.

Passem els istius al Pradell. A casa, van morint els meus germans i els meus avis. Dormo al segon pis, extrem nord, al braç baix de la casa.

1898-1900-1904

Estudio el batxillerat al Seminari de Vic. Venen a examinar-nos alguns professors de l'Institut de Barcelona.

A partir de 1900 continuo el batxillerat amb els germans Maristes al convent del Carme.

Anem cada curs a examinar-nos a l'Institut de Barcelona.

1904-1906

Passo els hiverns (menys el període de festes a casa, a Vic o al Pradell), a Barcelona, a casa l'oncle Raimon [d'Abadal i Calderó] (rambla de Catalunya, 13), cursant la carrera de Dret a la Universitat.

Per Tots Sants de 1904 neix [la seva cosina] la Maria d'Abadal i de Fontsdevila.

Condeixebles: Ferran Valls [i Taberner], Lluís Nicolau [d'Olwer], [Rafael] Guerra del Río, [Ramon] Noguer i Comet, J. M. Baixeras, Renter [pare de José Antonio], Coderch [i de Sentmenat], Eduard Segarra.

1906-1910

Passo, amb la família, a viure els hiverns a Barcelona, a la ronda de Sant Pere, 21, pral., a la casa Sentmenat,¹ seguint els cursos de la carrera de Dret. L'estiu, a Vic i al Pradell, i a Coronetes².

El 1908, viatge amb el meu pare a França i Suïssa, Tolosa, Bordeus, Lió, Ginebra, Orange, Nimes i Marsella.

Segueixo els cursos dels Estudis Universitaris Catalans: [Jordi] Rubió Lluch, [Josep] Puig i Cadafalch, [Norbert] Fons i Sagué (excursions).

1910: Publico «Notes sobre la formació de les Compilacions», amb [Jordi] Rubió [i Balaguer].³

1910-1911

Acabo la carrera de Dret a Barcelona amb Premi Extraordinari.

1. La casa era propietat del marquès de Sentmenat.

2. Finca propietat de la família.

3. *Notes sobre la formació de les Compilacions de «Constitucions i altres Drets de Catalunya», i de «Capítols de Corts referents al General», «Estudis Catalans Universitaris», IV (1910), p. 409-445 [en col·laboració amb Rubió i Balaguer].*

A la tardor vaig a Madrid a fer el Doctorat: [Joaquín] Fernández Prida, [Rafael de] Ureña [y Smenjand], [Gurmersindo de] Azcárate. Excursions amb [Elías] Tormo [y Monzó]. Visita a fons de Toledo. Per les festes de Pasqua, excursió sol a León, Compostel·la, Vigo, Oporto, Salamanca i Segòvia. Visc a Fomento, 2, a la pensió de Doña Nemesia, amb [Pere] Bosch Gimpera, [Joaquim] Balcells, [Ignasi] Baixeras pare i fill. Nits, a l'Ateneu. Visites a [Eduardo de] Hinojosa [y Naveros]. Les tardes de diumenge, tertúlies a casa de [Marcelino] Menéndez Pelayo; a l'Acadèmia de la Història, amb Marín i els companys. A fi de curs, uns dies a l'Escorial. Per la tarda, torno a Madrid a llegir la Memòria del Doctorat sobre les *Partidas*.⁴

1911-1912

Estada a París, des del novembre al juliol. Assisteixo a cursos de [Maurice] Prou i [Paul] Viollet, a l'École [nationale] des chartes; d'[Adhémar] Esmein i de Girard, a la Facultat de Dret; a l'École de Hautes Etudes. Condeixebles: [Ernest] Perrot [*en blanc*]. Relació amb Lauer. Treballo seguidament a la Bibliothèque nationale, dinant a un Diwal a la plaça de la Brosse.

Visc un primer temps, a Jean de Beauvois, cantonada al Boulevard Saint-Germain; després, a Leópol Robert, cantonada al Boulevard Montparnasse. Excursió a Amiens i Beauvais. Excursió als castells de la Loire: Chambord, Chenonceaux, Amboise, Blois. Per les festes de Pasqua vaig a Barcelona; el retorn de París, amb Jordi de Rubió [i Balaguer], que va a Hamburg. Publico, entre 1912 i 1923, *Les Partidas a Catalunya*.⁵

1912-1917

Estic a casa. Ajudo el meu pare malalt a portar la casa. El 1914, a primers de juliol, el meu pare és extremunciat a Vic, on ens quedem fins a maig-gener de 1915, que el portem amb *camilla* a Barcelona. Arriba a llevar-se alguna temporada, però s'agreuja i mor pel [24 de] febrer de 1917.

Des de 1914, cura plena de la casa i el patrimoni.

4. Vegeu la nota 5.

5. *Les «Partidas» a Catalunya durant l'edat mitjana*, «Estudis Catalans Universitaris», VI (1912), p. 13-37 i 159-180; i VII (1913), p. 118-162.

L'istiu de 1917, viatge amb els germans a Madrid, Astúries i Bilbao.
1913, amb [Ferran] Valls [Taberner], publiquem *Usatges de Barcelona*.⁶

1917-1923

[Elegit l'1 de maig de 1917] diputat provincial [de la Mancomunitat] pel districte natal de Vic-Granollers. Elegit, juntament amb [Enric] Prat de la Riba i [Fèlix] Fages [Vila] a la primavera de 1917 com a candidat de la Lliga.

A l'istiu, mor [Enric] Prat de la Riba [1 d'agost de 1917].

A la primavera del 1921, reelecció amb [Santiago de] Riba i d'Espanya.

A la vinguda de la Dictadura [de Primo de Rivera], el [12 de] setembre de 1923, som destituïts [el 25 de setembre].

A la tardor del 1922, catalanització de *La Publicitat*, juntament amb [Lluís] Guarro i [Josep] Barbey.

1918

Em caso el 10 de juny amb Maria del Remei Guitart [i Salvadó]. El dia 4 s'havia casat la meva germana Maria amb Xavier de Muller⁷ [i de Ferrer]. A causa de la guerra fem el viatge de nuvis per Saragossa, Burgos, León, Astúries i Santander, tornant per Madrid.

Passem l'istiu, part al Pradell, part a Olot.

A Barcelona anem a viure a casa els Guitart, a Casp, 46, a un segon pis, 1. Cons[titució] d'Asland.

1919

L'istiu, part al Pradell, part a Olot. A la tardor mor la meva mare [Concepció de Vinyals], a Barcelona.

Ens traslladem al primer pis de la casa de Casp, 46. Ve a viure amb nosaltres el meu germà Joan.

1921

1921, juliol 11, neix Joaquim [d'Abadal i Guitart].

6. *Textos de dret català*. I. *Usatges de Barcelona* (1932), editats amb la introducció de Ramon d'Abadal, Barcelona, Diputació Provincial, 112 p. [en col·laboració amb F. Valls-Taberner.]

7. Pares de l'advocat i polític Josep Maria de Muller i d'Abadal (1919-1981).

1923

Estada al sanatori de Mont Repòs, a Vevey (Suïssa), retorn pel maig, des de primers de gener.

El 12 de maig neix [la seva filla] Montserrat [d'Abadal i Guitart].

1923-1924

Estada a Ginebra [Suïssa] i al Mont Sève [França], amb [Manuel] Massó i Llorenç.

1925

Anada a Itàlia i a Sicília amb la Remei. Estada a Roma, Palerm, Girgenti [Agrigento], Siracusa, Nàpols, Vesuvi.

1927-1931

Publico la traducció de [Paul F.] Kehr *El papat i el Principat de Catalunya*.⁸
1927: Publico *El pseudo-arquebisbe Cesari*.⁹

1932

Entro a dirigir *La Veü de Catalunya*.¹⁰

1935, gener

Fundo, amb el senyor [Eduard] Rifa, el diari del vespre *L'Instant* i m'encarrego de la seva direcció.¹¹

8. Traducció al català de l'obra de Paul F. KEHR *Das Papsttum und das Katalanische Prinzipat*, amb el títol *El papat i el Principat de Catalunya*, «Estudis Universitaris Catalans», XII (1927), p. 321-347; XIII (1928), p. 299-323; XIV (1929), pàgines 14-32; i XV (1930), p. 1-20. Edició refosa (1931), 128 p.

9. «El pseudo-arquebisbe de Tarragona Cesari i les preteses butlles de Santa Cecília» (1927), *La Paraula Cristiana*, VI-34, p. 316-345.

10. Diari del qual fou accionista, juntament amb Francesc Cambó, Joan Ventosa i Calvell, i Lluís Duran i Ventosa, entre d'altres. Francesc Vilanova (*Ramon d'Abadal*, p. 243), dona com a data de la presa de possessió oficial i pública d'Abadal com a director de *La Veü* el 4 de febrer de 1933.

11. Aquesta anotació posa fi a les afirmacions de diversos autors, que atribuïen la direcció a Ignasi Agustí, o a aquells que només donaren com a possible que la direcció correspongués a Ramon d'Abadal (el mateix Agustí, Carles Sentís i Baltasar Porcel). Pertanyent al grup catalanista conservador de la Lliga, va ser tancat el desembre de 1936.

1935

Viatge a Orient per Pasqua-abril, amb els oncles Raimond [d'Abadal i Calderó] i Mercè [Fontdevila i Puig]; cosina Maria [d'Abadal i Fontdevila] i els Gorgot: Marsella, Alexandria, [el] Caire, Jerusalem, Tèl-Aviv, Betlem, Hebron, Jericó, Nazaret, Cafarnaüm, Damasc, Oms, Baalbek, Beirut, Xipre, Rodes, Esmirna, Constantinoble, Atenes, Marsella... barco.

1936-1937

18 de juliol, la Rev.[olució].

Sortida, el 2 d'agost [amb vaixell holandès] *Ajax*, [del port de Barcelona]. [El 4 d'agost, arribada a] Marsella.

[8 d'agost] Bourg Madame. [Després] Perpinyà, Saint Galmier i Marsella [el 13 de setembre].

Visc, des d'octubre de 1936, a Florència. Passo l'estiu del 1937 a l'Alto Adigio [Bolzano]. Torí, reunió [familiar]. Gènova, Florència, Abadia Fiesolana [la Toscana]. (...) Michelangelo.

1937 a Costalovara [Itàlia] i Innsbruck [Àustria].

L'estiu, a Florència i a Roma.

1937-1938

Visc a Roma.

L'estiu del 1938, a Stubaital, sobre Innsbruck.

A la tardor-octubre, trasllat de [i amb] la família a [Sant Sebastià], Bilbao [zona nacional].

Roma. Setembre [de 1937], mor la mamà de la Remei [Guitart].

1939

Em reintegro al Pradell i a Barcelona.

Febrer: el Pradell-Bilbao, l'abril, al Pradell.

Quimet [Joaquim d'Abadal i Guitart] [a], Sant Sebastià, Teruel.

1939, al gener: Lleida, a Camprodon, a Cuenca; el juliol, a casa, al Pradell (Barcel. batxillerat); el novembre, a Barcelona.

1940

Vivim a Barcelona, on estem moblant el pis, i viatjo sovint a Vic i al Pradell, on fem les obres de refecció.

Al Pradell, treballa el paleta Julià.

Pel desembre, faig llit una setmana agripat.

Venuda, pel gener, la бага de pins de Coronetes [a Campdevàrol].

Treballs i lectures d'història a l'Ateneu [Barcelonès], sobre romans, visigots i *Marca Hispànica*.

Discussions amb els Guitart sobre la successió de la mare de [la seva dona] Remei [Guitart].

Els vespres dels dissabtes anem amb els Oriola¹² a l'Or del Rin.

1941

Residim a Barcelona i, a l'istiu, al Pradell. Viatjo sovint a Vic i al Pradell, per obres.

Obres al pis de Barcelona, per on comprem els mobles a Pallerols.

Al Pradell, obres per Julià (110 pessetes setmanals), i, a l'istiu, per Busquets, a la torre nova; enrajolem el menjador de marbre.

La Remei paga la pintura de l'absis de Granollers, per [Miquel] Costa [i Segura] (?).

Ens exproprien la finca de Damians [també les finques de Meranges, la Muga i les Rovires].

Cedeixo 50 accions del guix [Super Gips Isard] [Castellà de n'Hug] a cada fill, per vestir-se. El 15 de febrer faig testament.

Sovint responc citacions per responsabilitats polítiques, processat.

Visito sovint l'oncle Raimon [d'Abadal i Calderó], al seu despatx.

Gestiono la liquidació de La *Veu* [de Catalunya] i l'Editorial.

Pel febrer, atac de pedres al ronyó i, el 28 de març, desvaneixement a casa després de sopar, per insuficiència de la pressió; el 18 de novembre, vèrtig a la Concepció; m'han d'acompanyar pel carrer; és insuficiència de les glàndules suprarenals.

El 27 de gener, Alfons XIII abdica a favor de D. Joan [III, fill d'Alfons XIII, rei].

El 17 d'abril, mor el pare de la Remei [Guitart]. A.C. S.

El 19 d'agost mor, a Moià, la tia Mercè [Fonsdevila, dona de Ramon d'Abadal i Calderó].

12. Possible referència al seu cunyat Alfons d'Oriola-Cortada o/i Antoni (?) -Cortada.

El 30 de maig [Ferran] Valls [i Taberner] celebra les noces de Plata.

El 22 de desembre, [el seu fill] Quimet es trenca la cama esquiant a la Molina.

Pel juliol, comprem un cotxe Renault.

Continuo lectures d'història: [Louis] Halphen [Reinhard] Dozy, *Marca Hispànica*...

Sortim sovint a les nits amb els Oriola¹³ a l'Or del Rin, Saló Rosa i [Saló] Rigat.

1942

Residim a Barcelona i al Pradell, del 2 de juliol fins al primer d'octubre; viatge sovint al Pradell, per obres. A l'estiu hi ve uns dies Solervicens.

Quimet és operat pel gener per [Lluís] Soler Terol; comença a llevar-se a fi de març.

Tinc sovint vertígens, dolors d'estómac i a l'anca.

Pel setembre, mor Lluís Oriola [i Cortada].

Quimet fa el servei a l'Hospital Militar.

Pel maig mor la tia Rosa Pou; per l'octubre, [Ferran] Valls [i Taberner].

Al pis de Barcelona es fan els mobles; [Miquel] Costa i Segura pinta el saló.

Entra Gasull a administrar.

Laude Simarro sobre successió Guitard, pel setembre.

Al Pradell, tallem els arbres blancs.

Al Pradell, obres: a l'escala gran, a la torre, la piscina; tirem a terra la Casa Xica, fonaments de 3,50 metres, al tennis.

Passo les tardes a l'Ateneu [Barcelonès], lectures d'història romana, *Marca Hispànica*, Alfons V.

A casa llegeixo els *Episodis* [*Episodios Nacionales*] de [Benito Pérez] Galdós.

Sovintejo visites a l'oncle Raimon al despatx i a l'Asland, i a exposicions de pintura.

Amb els Oriola,¹⁴ ressopons al [Saló] Rigat; sovint anem al Liceu, tardor i hivern.

1943

Estància al Pradell de l'1 de juliol al 30 de setembre; sovint hi feia viatges per mor de les obres.

13. Els Oriola i Cortada de l'entorn de Ramon d'Abadal, eren Lluís, el seu cunyat Afons i Antoni.

14. Vegeu 1941, nota 13.

Viatge de Quimet [Joaquim d'Abadal i Guitart] i les noies [les filles] a Puigcerdà, Andorra, la Seu, Solsona, Cardona i Súria.

Estança meva al Pradell, del 25 de novembre al 23 de desembre, per la salut.

Nomenat membre de l'Institut d'Estudis Catalans, el 30 de març. Sessions a can [Josep] Puig [i Cadafalch].

Treballa la prehistòria i documents de la Catalunya Carolíngia; les tardes, a l'Ateneu [Barcelonès].

Venc la casa del carrer Neus, el 14 d'abril; la casa de la plaça, el 30 de juny; els pins del Serrat forn [per] 2.200 [pessetes], redempció del cens de Melianta.

Faig testament a Vic; memòria del testament, el 19 d'abril.

Obres al Pradell: arreglo la carretera; acabament [de la] Casa Xica; finestres gòtiques i galeries de migdia de la casa, interiors de la torre; pomer del Moliner; cabanya de la Casa Xica.

Al pis de Barcelona, pintem, renovem els mobles del nostre quarto.

Compren el Sant Crist per la capella del Pradell.

El 10 de juny celebrem, estricta família, les bodes de plata a l'Hotel Florida del Tibidabo.

Quimet [Joaquim d'Abadal i Guitart] s'examina; comença a fer viatges d'administració a Muntanya.

Sortim a prendre el sol; els diumenges, al cine; nits, al Liceu, ressopons al [Saló] Rigat i Saló Rosa; visites al despatx de l'oncle Raimon [d'Abadal i Calderó]; exposicions. El 16 de juliol, porto el pendó de la processó del Carme, a Vic; pel novembre, padrins [de Confirmacions] a Granollers.

1944

Estada meva al Pradell, del 22 al 30 de març, que fujo per atac de reuma.

Viatge de la Remei [Guitart] a San Sebastián, del 10 al 14 de juny.

Residència al Pradell, del 30 de juny (el 14 de juliol, les dones) fins el 30 setembre; hi torno, per salut, del 25 de novembre al 23 de desembre.

Viatge, del 6 al 16 de setembre [d'en] Quimet [Joaquim d'Abadal] i les noies a les fires d'Olot. Remei [Guitart], Montserrat [d'Abadal i Guitart], Joan [d'Abadal i Guitart] i jo, a Olot, Besalú, Figueres, l'Escala, Empúries, Castelló, Albanyà, Darnius, Llançà, Girona, Cabanes, Olot, Pradell.

Excursió, el 12 de novembre, amb Bertran, a Begues, Vendrell i Solicrup [Vilanova i la Geltrú]. Altre, a iglésies de Terrassa. A Gelida, el setembre.

Quimet i les noies passen el xarampió.

Quimet comença a fer l'administració amb mi, viatges a la Farga i el Pradell, sol.

Montserrat [d'Abadal i Guitart], festeig amb el Josep M.; el 27 d'abril és demanada.

Conxita [Concepció d'Abadal i Guitart], per l'octubre, desviacions; visites a Rovira; tractaments amb insulina fins a fi d'any pel Dr. [Joan] Alzina [i Melis].

Jo, afectat per flemons; 7 de juny, radiografies Argemí; anàlisi de sang; ventrellades; pel setembre, llit.

[El seu cunyat] Alfons Oriola [i Cortada] desmillora sensiblement.

Pel gener entra de secretària Carlota Pomés.

Treballo en els diplomes carolingis, en els documents de Pallars i Ribagorça, de Bages i Guitart d'Urgell.

Sessions de l'Institut [d'Estudis Catalans]. Entro a [l'Associació de] Bibliòfils [de Barcelona].

Els Solers [Francesc Soler i Puigdollers] compren la torre de Sant Julià [de Vilatorra als germans.

Traiem la fusta del Serrat del forn; plantem els Aigols.

Compro el quadre de la dama i minyona.

Obres al Pradell: llestes de paleta, a la casa; omplim la piscina; explanem davant de la casa; fem la columnata i la glorieta dins del tancat. Pintem l'entrada.

Ens abonem amb els Oriola¹⁵ a un «palc» al Liceu; ressopons a can Llibre amb ells i els Monroset.

Visites al despatx de Raimon [d'Abadal i Calderó]; tardes de diumenge, al cine, tots.

És tirada a terra la casa de la Cabanya.

1945

Conxita, [d'Abadal i Guitart], a casa fent cures de xoc; l'1 de juny, l'internem a Sarrià fins mig desembre.

Quimet [d'Abadal i Guitart], fa els viatges d'administració a la Farga i al Pradell, cops amb mi.

Venem els pins de la Pineda gran Coma.

15. Vegeu 1941, nota 13.

Istiu molt sec i calorós; mala anyada.

Plantació de pollancre als Aigols.

Treballs de registre de documents amb la Srta. Pomés.

Redacto el treball sobre Balari [i Jovany]¹⁶ per l'Institut.

Assistència a sessions de l'Institut [d'Estudis Catalans].

El 27 d'abril, boda de Montserrat [d'Abadal i Guitart].

El 28 de maig mor la tia Encarnació Iglesias.

Passem l'istiu entre el Pradell i Barcelona, separats pares i fills per mor de la Conxita [d'Abadal i Guitart].

Construcció de la vidriera de la Capella del Pradell i altar de Butsems; llibreries de la torre.

Del 26 de setembre al 9 d'octubre, residim amb Quimet [Joaquim d'Abadal i Guitart] a la Salut, excursions pels volts.

El 17 de novembre, mor l'oncle Raimon [d'Abadal i Calderó] a Rupià.

Redacto el pròleg de les *Obres* [de Ferran] Valls i Taberner.

Còpia dels documents del Cartoral d'Alaó.

Nits, al Liceu, a can Llibre [i Serra] i al Saló Rosa.

1946

Compro can Font, al jardí de casa, de Vic.

Venem una gran part dels terrenys de Sant Adrià.

Talla de la Pineda gran del Pradell.

Internem a la Conxita, el 26 de febrer.

Neix Joan Torras, el 8 de febrer.

Decisió d'internament meu, per Josep, Rovira i Raventós, el 26 de març.

M'arrenca tot el dentat, Bofill.

M'interno a Puig d'Olena, el 27 d'abril; el primer de juny, començo a llevar-me; el 14, a baixar al menjador.

A Puig d'Olena: Josep Font, la Leonard, [Ferran] Soldevila [i Zubiburu]; [Josep Maria Trias [de Bes i Giró]; després, [Josep M.] Font i Rius. Vaig a Barcelona, a les festes de Nadal i cap d'any; abans, al Pradell.

Joan [d'Abadal i Guitart] comença la carrera de Medicina.

16. «... Sobre Balari», amb un afegit posterior que diu «Per l'Institut».

He treballat sobre l'*Adopcionisme*; després, sobre els documents d'Alaó i Ovarra.

A casa, treballava la Srta. Pomés.

1947

Entro al negoci de Casa Muller.

Plantem 3.500 arbres als Aigols.

Serra fa els retrats de tota la família.

Torno a Puig d'Olena el 7 de gener: Josep Font, Ampar Vilallonga, Degollada, Carme Vives, Solà, Planell [Josep Maria] Trias [de Bes i Giró]. En marxo el 21 de juny, havent fet estades a Barcelona.

El 10 de febrer i el 19 d'abril, visites de [Josep] Pijoan [i Soteras].

Treballo: els retaules carolingis, documents de Lavaix; Gerri, Alaós, Roda; els deixo llestos a fi de març.

Per l'abril, rebo encàrrec *Abat Oliba*, per Aymà; hi treballo.

Mor [Francesc] Cambó l'1 de maig. Mor Ampar [Vilallonga] el 5 d'abril. Neix Ramon Torras, el 10 de setembre.

Trasllat de tots al Pradell, àdhuc de la Conxita, del primer de juliol fins la fi de setembre. Jo, no torno a Barcelona fins el 16 de setembre, però hi faig escapades.

Es despedeix la Sra. Pomés a mig octubre.

Faig el pròleg del *Pros Bernat*. Redacto el 778-793 del *Pallars i Ribagorça*.

Quimet [d'Abadal i Guitart] es declara, el 25 de setembre a M. Teresa.

Publico, a Vic, la Presentació a *La cançó de Pros Bernat*,¹⁷ de Manuel Milà i Fontanals.

1948

Resideixo a Madrid, a la Pensió Trianon, del 14 de gener fins el 20 d'abril. El 13 ve la Remei i les noies.

Treballo sobre *Pallars-Ribagorça* a l'Ateneo i (Instituto Jerónimo Zurita (CSIC) a l'Archivo Nacional, a la Biblioteca de l'Acadèmia [de la Història].

Gestiono el permís de sortida de l'*Abat Oliba*.

A Barcelona, treball sobre Oliba de Carcassona; sobre Llobet per Gerri.

17. Presentació a Manuel MILÀ I FONTANALS (1947), *La cançó de Pros Bernat*, Vic, p. 5-34.

Pel juny, apareix el llibre de l'*Abat Oliba*,¹⁸ comentat per [Jaume] Vicens [i Vives] el 21 de juliol a *Destino*.¹⁹

Del 12 al 15 de juliol, excursió amb Quimet [Joaquim d'Abadal i Guitart] i Busquets, a Tremp, Gerri, Sort, Escaló, Senterada, Bellera, Lavaix, Suert, Tremp, Montanyana, Benavarre, Roda, Ovarra, Lleida, i a casa.

Trasllat al Pradell, el 21 de juliol. Treballo sobre Pallars i estudi *Burgal*. Tornada a Barcelona el 29 de setembre.

M'interno a Puig d'Olena, del 25 d'octubre al 22 de desembre: Pleuresia. Documents d'Alaó.

Entesa de matrimoni de Quimet, el 13 de setembre, a la Farga. Compra de l'anell l'onze de setembre.

Remei [Guitart] ha passat temporades molt dolentes.

Anyada molt dolenta; secada fins el setembre. Arribats, a l'estiu a 36°.

Publico *L'Abat Oliba, bisbe de Vic i la seva època* al «Guió d'Or», i edició particular.

Publico a Vic: *Efemèrides mil·lenàries. El monestir de Sant Pere de Burgal*.²⁰

1949

Residència a Puig d'Olena, del 27 de gener al 1r d'abril, amb dues estades a Barcelona. Insomnis, herpes zona. Mor Josefina Borràs.

Retorn a Puig d'Olena, del 25 d'octubre al 16 de desembre.

Conxita passa Navarra i San Sebastián, del 5 d'abril al 17 de maig. El 20 de maig s'interna a la clínica.

Joan [d'Abadal i Guitart], a l'istiu, fa el servei militar a La Granja.

Quimet [d'Abadal i Guitart], es promet el 6 de gener; es casa el 9 de juny.

Passem, al Pradell, del 12 de juliol al 28 de setembre; a Rupjà, del 12 al 15 d'octubre.

Manolo [Taboada] es declara el 25 d'abril; a l'istiu, ve al Pradell; es promet [amb Anita d'Abadal i Guitart] pel novembre.

18. *L'Abat Oliba, bisbe de Vic, i la seva època* (1948), col·lecció «Guió d'Or», Barcelona, Aymà, 218 p.; segona edició (1948), propietat privada de l'autor, Barcelona; tercera edició (1962), Barcelona, Aedos, 284 p.

19. Jaume VICENS I VIVES (1948), «La època del obispo Oliba». *Destino*, núm. 573, 21 de juliol de 1948. Reedició (1967) a *Obra dispersa. Catalunya ahir i avui*, pròleg de Ramon d'Abadal i de Vinyals, Barcelona, Vicens-Vives, p. 372-373.

20. *Efemèrides mil·lenàries (949-1949). El monestir de Sant Pere de Burgal* (1948), Vic, 34 p.

Soc nomenat membre ordinari de [l'Acadèmia de] Bones Lletres, el 23 d'abril. Faig entrada el 18 de desembre, discurs sobre *Adopcionisme*.

La Remei [Guitart] passa un mal any.

He treballat sobre l'*Adopcionisme*; l'he traduït i imprès.

També sobre els preceptes carolingis, entesa amb Danés per la publicació.

Publico a Tolosa, *Un diplôme inconnu de Louis le Pieux pour le comte Oliba de Carcassone*.²¹

Publico a l'Acadèmia de Bones Lletres, *La batalla del adopcionismo en la desintegración de la Iglesia visigoda*.²²

1950

Internat a Puig d'Olena, de l'1 de març al 4 d'abril i, del 2 de maig al 13 de juny: soc al Pradell, del 28 de juny al 21 de setembre. Remei [Guitart], al Pradell, des del 13 de juliol.

La Remei passa un mal any.

La Conxita [d'Abadal i Guitart] torna a casa des del 12 d'abril, després de 10 mesos d'internament.

Anna i Manolo es casen el 19 d'abril.

Joan [d'Abadal i Guitart], passa l'estiu al campament [de Castillejos] sobre Reus fins el 10 d'octubre.

Istiu plujós, 175 litres en una setmana, sense llum.

Mor [el seu cunyat] Alfons [Oriola], el 14 de novembre.

Entra a secretari [Jordi] Rubió [i Lois] júnior, pel febrer; índex dels *Preceptes carolingis*.

Suspèn pagaments la Banca Tusquets.

Redacto un discurs sobre els capitulars carolingis per Catalunya, bàsic.

Comença la impressió dels *Preceptes* i redacto el pròleg.

Treballo sobre els comtes de Pallars-Ribagorça.

Treballo en la preparació *Obras* [del Pròleg de les *Obras*, de] Valls Taberner.

21. «Un diplôme inconnu de Louis le Pieux pour le comte Oliba de Carcassonne» (1949), *Annales du Midi*, 61-7/8, Tolosa de Llenguadoc, p. 345-357.

22. *La batalla del adopcionismo en la desintegración de la Iglesia visigoda* (1949). «Discurso leído en la recepción pública de... en la Real Academia de las Buenas Letras de Barcelona el día 18 de diciembre de 1949. Contestación del Académico numerario Doctor D. José Millás Valli-crosa», Barcelona, 188 p.

Treballo sobre documents de Guifré, i, pel desembre, descobreixo la filiació de Bel·ló.

Apareix la 1a part de *Catalunya carolíngia II. Els diplomes carolíngis a Catalunya*, ed. de l'Institut d'Estudis Catalans, sufragada per la Fundació Patxot.²³

1951

Resideixo a l'Hostal de la Glòria, de Viladrau, del 8 de juny al 28 de juliol, al Pradell, del 6 d'agost al 3 d'octubre.

Sofreixo un atac nefrític, del 9 al 23 d'abril, atès per [Agustí] Pedro i Pons; precedents, desllomat, el març.

Pel setembre, vint dies al llit amb febre.

El 26 d'agost anem a Montserrat per ordenar abat [nullis] de Ripoll el P. [Anselm M.] Albareda.

Entra, a fi de gener, a la casa, el xofer Joan; abans Moliner.

Tot l'any [Jordi] Rubió i [Lois] a la secretaria.

Correcció de proves, del segon volum dels *Preceptes*.

Treballo en la preparació de *Pallars-Ribagorça*.

Treballo sobre l'església de Roda, per a [Jose Maria] Lacarray [y de Miguel].

Treballo en el *Bernat [de Ribagorça]*, per l'homenatge a [Ramón] Menéndez Pidal.

Treballo en les *Obres selectes* de [Ferran] Valls Taberner.

Treballo sobre *Cuixà*, a fons.

Treballo sobre la família de Guifré.

El Sr. Torras s'encarrega de pagar el *Pallars-Ribagorça*.

Pel maig, els joves compren la finca de Montsó.

Per l'octubre, Joan [d'Abadal-Guitart] entra al despatx del doctor Argemí.

A finals d'any, venc la casa de Ripoll.

Per l'octubre, mor Quimet Pon.

En els «Estudios dedicados a R. Menéndez Pidal», Madrid, vol. III, es publica *El comte Bernat de Ribagorça i la llegenda de Bernardo del Carpio*.²⁴

23. *Catalunya carolíngia II. Els diplomes carolíngis a Catalunya* (1a part, 1926-1950; 2a part, 1952), Institut d'Estudis Catalans, «Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica», II, Barcelona, XXXIX + 301 i 307-590 p.

24. «El comte Bernat de Ribagorça i la llegenda de Bernardo del Carpio» (1951), a *Estudios dedicados a R. Menéndez Pidal*, III, Madrid, CSIC, p. 463-487.

1952

Resideixo a Viladrau de 4 de juny a 15 de juliol. Al Pradell, de l'onze d'agost a 30 de setembre. El 17 de desembre vaig tres dies a Madrid per a Associació Ciències Històriques.

De 20 de juliol al 5 d'agost, amb els Torras: Pobla de Segur, la Farga de Suert, Pamplona, Burgos, Oviedo, Santander, San Sebastián, Arguis, Barcelona.

El 10 d'agost, Joan [d'Abadal i Guitart] se'n va a Amèrica amb els Argemí.

Conxita passa l'agost a Sant Sebastià. El 3 de setembre va a Sant Julià [de Vilatorrada].

Remei [Guitart] és operada [de càncer de pit] el 27 d'octubre; surt de la clínica el 5 de novembre i fa cura [amb el doctor] Modolell fins el 24 de desembre.

[Jordi] Rubió [i Lois] es trasllada a Liverpool, el 8 d'octubre.

Pel febrer, faig llit enfebrat: asma permanent.

Per l'abril, surt el 2n volum dels *Preceptes*.²⁵

Preparo *Septimània*, per a [Claudio] Sánchez Albornoz.²⁶

Preparo el registre dels documents de Cuixà, i estudi.

Trameto *Septimània* a Buenos Aires, pel juliol.

Pel maig es celebra el Congrés Eucarístic.

El 28 de novembre, al Pradell, visita del P. [Anselm M.] Albareda.

Es continuen les obres: es fa el pla d'explanació davant la casa del Pradell.

Ramon [Codinach Parés] és encarregat general del Pradell.

El 23 de novembre és consagrat Ramon [Masnou i Boixeda], bisbe de Vic.

Apareix la 2a part de *Catalunya carolíngia*. II. *Els diplomes carolíngis a Catalunya*.²⁷

Apareix al *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, «La data i el lloc de la mort del comte Berenguer Ramon I».²⁸

Apareix en *Estudios de Edad Media de la Corona de Aragón*, Saragossa, «Origen y proceso de consolidación de la sede ribagorzana de Roda».²⁹

25. Vegeu 1950.

26. «El paso de Septimania del dominio goda al franco a través de la invasión sarracena (720-768)» (1953), *Cuadernos de Historia de España*, XIX, Buenos Aires, p. 5-54.

27. Vegeu 1951, nota 23.

28. «La data i el lloc de la mort del comte Berenguer Ramon I» (1952), a *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, I, Barcelona, p. 43-44.

29. «Origen y proceso de consolidación de la sede ribagorzana de Roda» (1952), *Estudios de Edad Media de la Corona de Aragón*, V, Saragossa, p. 7-82.

Apareix al vol. I de les *Obras Selectas* de [Ferran] Valls Taberner, un pròleg meu en col·laboració amb [Josep Ernest] Martínez Ferrando.³⁰

1953

Del 6 al 30 de juliol, amb la Remei [Guitart], Conxita i Joan [d'Abadal i Guitart], sojorn a Puigcerdà i excursió al Midi: Caixans, Urtx, Alp, Das, Grus, Riu, Padrós, Bor, Bellver; Llivia; Gorguja; Rigolissa; Saneja; Guils; Talló, Valltarga; Ix, Santa Llogaia, Llus, Llés,, Sallagosa, la Perxa, Bolguera, Odelló, Font Romeu, Ègat, Augustrina, Targassona; Ur, Ger, Gréixer, Olope, Maranges, Girul, Èllar; Mont Lluís, Fetges, Fontpedrosa, Thués, Eixalada, Oleta, Foncet, Serdinyà, Vilafranca, Cornellès, el Vernet, la Molina; Ur, Enveig, la Tor, Querol, Porta, Porter, Puimorens, Hospitalet, Merens, Ax; la Seu d'Urgell, (Mn. Pujol), Castell-ciutat, Martinet, Sanillers, la Guingueta, Òsseja, Burg; la Perxa, Quillan, Carcassona, Alet; Narbona; Perpinyà, Cuixà, Taurinyà, Codolet, Arrià, Vilafranca, Prada, Perpinyà; Figueres i Barcelona.

Conxita, del 2 al 10 de juny, viatge a Sant Sebastià-París; agost i setembre, a Sant Julià. Malament sempre.

La Remei té un tropell fort al tornar del Pradell; després, bé.

Els joves han de marxar unes setmanes del Pradell per conflictes de servei.

Per l'octubre, Joan confessa que ha falsificat les notes de la carrera, que li falten dos anys; pel desembre fem plans.

Pel maig, visito Peralada; el juny, sopar amb [Philippe] Wolff a casa [Jaume] Vicens [i Vives].

Per últims de juny, entra a la secretaria Ester Jaume; per l'agost ve al Pradell a ordenar llibres.

Deixo llest el treball de Cuixà.

Treballo, imprimeixo, corregeixo, *Pallars-Ribagorça*.

Repasso els volums d'Olzinelles, de Vic.

Començo el treball sobre Lluís el Piadós.

Escric 3 articles a *Destino* sobre *Històries d'Espanya*.

30. Pròleg a les *Obras Selectas, Estudios Histórico-jurídicos* (1952), de Fernando VALLS-TABERNER, Madrid-Barcelona, CSIC, I, p. 7-24 [en col·laboració amb J. Ernest MARTÍNEZ FERRANDO]. El 1954, en el volum II de les *Obras Selectas* de Fernando VALLS-TABERNER, Madrid-Barcelona, CSIC, I, apareix el «Prólogo» de Ramon D'ABADAL I DE VINYALS, p. VII-XXIV; i en el volum IV, editat a Barcelona el 1961, p. VII-XII, el «Prólogo» de J. E. MARTÍNEZ FERRANDO.

JAUME SOBREQÜÉS I CALLICÓ I MERCÈ MORALES MONTOYA

Avenço els volums jurídics de les *Obres de Valls* [Taberner].

Mor Mercè Font, el 2 de febrer.

És assassinat [Lavrenti] Beria, l'onze de juliol.

El negoci Muller [de vins de Tarragona] marxa molt malament.

Publico a *Destino* tres articles sobre *Històries d'Espanya*, de [Luis] Valdeavellano, [Ferran] Soldevila i Jaume Vicens [i Vives].

Publico al *Boletín Real Academia*, de Buenos Aires, «Doscientos años de Historia de Cataluña en la Real Academia».

Publico, en l'*Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, la necrologia de Josep Calmette.³¹

Publico a *Cuadernos de Historia de España*, Buenos Aires, XIX, «El paso de Septimania del dominio godo al franco a través de la invasión sarracena, 720-768».³²

1954

Resideixo a Viladrau, de 25 de juny a 29 de juliol. Al Pradell, de 3 d'agost al 21, i de 16 al 30 de setembre.

Entre el 23 d'agost i el 15 de setembre fem, amb els joves, aquest viatge: Albi, Saint Galmier, Basilea, Kapperswil, Innsbruck, Munic, Nuremberg, Frankfurt, Königswinter (Petersburg, Colònia, Werder, Essen), Detmold (Corvey, Paderborn); Aquisgrà, Maastricht (Nimega), Aquisgrà, Mainz, Basilea, Ginebra, Avinyó, Perpinyà (Puigcerdà); Pradell.

Mentrestant, la Conxita i el Joan [ambdós d'Abadal i Guitart] resideixen sols a Puigcerdà; del 20 d'agost al 16 de setembre.

He fet llit pel febrer i per l'octubre, sovint amb atacs de bronquitis i temperatura: penicil·lina i streptomicina.

Es va imprimir el *Pallars-Ribagorça*, pròleg.

Redacto el pròleg jurídic sobre [*Obras de*] Valls i Taberner; impressió del segon volum.³³

Redacto, la primera versió del *Piadós*, per a Born.

Correcció del *Cuixà*. Treballo a *La Plana de Vic*.

31. «Josep Calmette (1873-1952)» (1953), *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, XLV, Barcelona, p. 103-106.

32. Citació a 1952, nota 26.

33. Vegeu 1952, nota 30.

A la tardor, [Jordi] Rubió [i Lois] reprèn la secretaria.

Elegit, el 25 de novembre i pres (9 de desembre) possessió de la Presidència de l'Acadèmia de Bones Lletres.

Desembre cessa Joan i entra Miquel de zofer, tonto.

És rompuda la Pineda vella.

Marxen en Moreta i en Sot.

Desembre 7, dinar a Dra. Mercedes [Gaibrois], [Francisco Javier] Sánchez Cantón i [José María] Lacarra [y de Miguel].

El viatge agost-setembre soc invitat al VIIè Congrés internacional per l'estudi de l'Alta Edat Mitjana a l'Occident, on vaig llegir, a Nimega, una comunicació sobre «Els problemes de la Marca Hispànica durant l'imperi de Lluís el Piadós».

Faig el «Pròleg» a *Obras Selectas. II. Estudios Histórico-Jurídicos* de Valls-Taberner.³⁴

Publico, a Vic, *La Plana de Vic en els segles VIII i IX. 717-886*.³⁵

1955

Resideixo a Viladrau de 28 de juny al 25 de juliol, i, a Pradell, del 20 d'agost al 27 del setembre.

Viatge amb la Remei, del 27 de juliol a 9 d'agost: Saragossa, Burgos, Valladolid, León, Oviedo (Covadonga, Avilés, Gijón, Mieres, Narango, Oviedo, Santander, (Altamira, Santillana, Comillas), Santander, Pamplona.

Coloquio de Roncesvalles: el 10 al 16 d'agost; lectura del *Carlemany 778*; visita a Estella, Irache, Roncesvalles i Burgueta; tornada a Barcelona per Osca i Montsó.

La Conxita, mentrestant, a Puigcerdà.

Enllestida la impressió de *Pallars-Ribagorça*.

Retreballo el *Lluís el Piadós*, entregues a [Pere] Ponsich.

Reprenc la «gestació» [del] que seran els *Precedents* [*antics a la història de Catalunya*].

Reprenc *la invasió de Septimània*.

Començo, pel desembre, els *Primers comtes*.

Corresponent de la Reial Acadèmia de la Història, el 17 de juny.

34. Vegeu 1952, nota 30.

35. *La Plana de Vic en els segles VIII i IX (717-886)*, (1954), Vic, 28 p.

Estrenem el Seat en lloc del Ford.
Per la primavera, inici de les obres a la Moreta.
Faig llit pel març; continua l'asma, l'insomni.
Remei, repetides visites al Dr.
Rompudes a la Pineda i al Serrat de l'era.
Entrada d'[Antoni] Badia [i Margarit] a l'Acadèmia [de Bones Lletres].
Dinar pel sant de la Remei, a la Garriga.
Publico a *Anacleto Montserratina*, VIII. «Com neix i com creix un gran monestir pirinenc abans de l'any mil: Eixalada-Cuixà».³⁶
Apareixen els 2 volums de la *Catalunya carolíngia*. III. *Els comtats de Pallars i Ribagorça*, a l'Institut d'Estudis Catalans, sufragats per D. Joan Torras.³⁷
Apareix, a *Coloquios de Roncesvalles*, de Pamplona, «La expedición de Carlomagno a Zaragoza: el hecho histórico, su carácter y su significación».³⁸

1956

Resideixo a Viladrau del 1 al 28 de juliol, al Pradell, del 31 de juliol al 16 d'agost, i del 10 de setembre al 2 d'octubre.

Del 16 d'agost al 10 de setembre, amb Remei [Guitart], els joves i Joan, fem aquest viatge: Montpeller; Arles, Aix; Gènova, Torí; Milà; Verona, Venècia, Pàdua, Ferrara, Ravenna (trobem els Torras); Bolonya; Florència; Arezzo; Peruggia; Assís, Roma (4 dies); Tívoli; Siena; Pisa; Gènova; Niça; Montecarlo, Niça, Aix; Montpeller; Carcassona, Puigcerdà, el Pradell.

Conxita passa a Puigcerdà del 10 d'agost al 13 de setembre.

He tingut atacs de tos, d'insomni i flemons.

Treballo notes sobre l'època romana.

Redacto sobre *Els visigots al Regne de Toledo*.

Redacto la conferència *Pallars-Ribagorça*, per al curs d'Andorra.

Continua Rubió [i Lois] a la secretaria.

36. «Com neix i com creix un gran monestir pirinenc abans de l'any mil: Eixalada-Cuixà», *Anacleto Montserratina*, VIII (1954-1959), Abadia de Montserrat, 125-337.

37. *Catalunya carolíngia*. III. *Els comtats de Pallars i Ribagorça* (1955), Institut d'Estudis Catalans, «Memòries de la secció Històrico-Arqueològica», XIV-XV, Barcelona, 2 vol., LXXX + 244 p. I, 227 + 54 p.

38. «La expedición de Carlomagno a Zaragoza: el hecho histórico, su carácter y su significación» (1956), *Coloquios de Roncesvalles*, Saragossa-Pamplona, Diputación Foral de Navarra - Institución Príncipe de Viana, p. 39-71.

Pel maig, invito a dinar [Jaume] Vicens [i Vives], [Jordi] Rubió [i Balaguer] i [Martí] de Riquer.

Pel maig, encàrrec d'*Institucions* per D. Ramón [Menéndez Pidal], per a un volum de la *Història d'Espanya*, amb [Claudio] Sánchez Albornoz.

Rebo invitació a participar a Setmana de Spoleto.

Preparo pròleg al Sant Bernat Calvó, del Dr. [Eduard] Junyent.

Acabo la resposta a [Georges] Tessier, sobre els *Preceptes*.

Treballa *Primers comtes i Institucions*.

Mor [Josep] Puig i Cadafalch als 89 anys.

Entra l'Acadèmia [de Bones Lletres], [Jaume] Vicens i Vives.

Grans obres a la Moreta: allargament de la casa i corts de vaques, per l'equip de Paco.

Marxa en «Ponsich» de la masoveria.

Celebrem el sant de Remei a Vilanova.

Sublevació d'Hongria i guerra d'Egipte.

A can Muller tracten amb Coromines.

Surt al *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras*, XXVI, «Els preceptes comtats carolingis per al Pallars». ³⁹

Surt el pròleg a l'obra del Dr. Eduard Junyent. «Diplomatari de Sant Bernat Calvó, abat de Santes Creus, bisbe de Vic». ⁴⁰

1957

Viatge a Madrid amb Remei [Guitart], Conxita i Joan [ambdós fills de Ramon d'Abadal], del 2 de març al 30. Visites a Da. Mercedes [Gaibrois] (sopar) i D. Ramón [Menéndez Pidal].

Presideixo sessió del [Comitè] de Ciències històriques.

Viatge a Spoleto i a Roma amb la Remei i Rubió [i Lois], avió, del 24 d'abril al 8 de maig. Setmana a Spoleto, comunicació; Gubbio, Ostia, excavacions; St. Pere.

Dinar amb el P. [Anselm M.] Albareda; dinar amb Mn. [Higini] Anglès. [Pare Miquel] Batllori. A Roma, els Torras, pares i joves.

39. «Els preceptes carolingis per al Pallars (segle ix)», *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, XXVI (1954-1956 [1957]), p. 11-60.

40. Pròleg a Dr. Eduard Junyent (1956), *Diplomatari de Sant Bernat Calvó, abat de Santes Creus, bisbe de Vic*, Reus, p. XI-XXI.

Viatge a Ginebra i Lausanne, amb la Remei del 17 al 22 de juny. Reunió [del Comitè de] Ciències històriques. Mon Repòs.

Sopar [amb Paul] Aebischer; berenar amb [Josep] Pijoan [i Soterias], visita a [Rafael] Patxot [i Jubert].

Resideixo a Viladrau, de 30 de juny a 24 de juliol.

Tots al Pradell, del 5 al 28 d'agost; i del 14 al 29 de setembre.

Viatge a Saint Galmier, París, Loire, amb els joves, de 29 d'agost a 13 d'octubre: Carcassona, Rodez, St. Galmier, Mont Pilat, St. Chammon, Lió, St. Galmier (3 dies); Clermont; Bourges; Orleans; París; Tours (2 nits); Poitiers, Limoges; Sovillac, Tolosa (2 nits), el Pradell.

Viatge a Madrid, amb Quimet i Joan, de 6 de novembre a 1 de desembre. Consell d'Asland, [Comitè de] Ciències històriques, Ciudad Real.

Enllesteixo el treball d'Spoleto, [amb] traducció Alavedra.

Treballo tot l'any redactant els *Primers comtes*.

Encàrrec per Blanc dels *Moments crucials*.

Treballo per les *Institucions de la Història* d'Espasa-Calpe.⁴¹

Faig llit pel març i pel novembre: esllomament, asma bronquial.

Continuen les obres generals a la Moreta.

Marxa el masover [de la Casa nova] de la Moreta.

Venda del pis de la Farga, per 210.000 pessetes.

Comencem amb Rubió [i Lois] el catàleg de fullets.

Entra [Jordi] Rubió [i Balaguer] pare a l'Acadèmia [de Bones Lletres]; incident amb la llengua.

El 21 de febrer, Unió petita d'Europa.

El 12 de març, mor [José] Bertran i Musitu.

El 5 d'octubre, vola el primer *Sputnik*.

Tots aquests anys anem regularment al Liceu.

Entre els anys 1955 i 1958 apareix en la revista de Perpinyà. *Études Roussillonaises*, números IV, V, i VI, «La Catalogne sous l'empire de Louis le Pieux».⁴²

41. El llibre, amb el títol *Vida de «Instituciones de la Pre-Cataluña, 800-1035*, que mai no arribà a publicar-se, era un encàrrec de Ramón Menéndez Pidal per a la *Historia de España*, dirigida per Menéndez Pidal. Vegeu Francesc VILANOVA (1966), *Ramon d'Abadal: entre la història i la política*, Lleida, Pagès editors, p. 438 i sq.

42. «La Catalogne sous l'empire de Louis le Pieux», *Études Roussillonaises* (Perpinyà), IV-3 (1954-1955), p. 239-272; V-1 (1956), p. 31-50; V-2 (1956), p. 147-177; VI-1/2 (1957-[1958]), p. 67-95.

1958

Resideixo a Viladrau de l'1 al 31 de juliol.

Viatge al Nord, amb la Remei i tots els fills, els Torras, M. Soldevila, del 3 d'agost al 3 de setembre: Londres (4 nits); Edimburg (3 nits); Newcastle i barco; Stawanger, Bergen; Stalheim; Bergen (2 nits); embarc en el Mitsnasol, Trondheim, Bolö, Lodingen, Narvik (2 nits); Abisko (2 nits); tren Stockholm (2 nits); barco, Helsinki; Copenhay (3 nits), castells; Hamburg (2 nits), Brussel·les (4 nits); Barcelona.

Residència al Pradell, del 5 al 29 de setembre.

Faig llit, pel febrer; repetides hemorràgies; llit a Brussel·les a fi d'agost; llit al setembre al Pradell.

El primer d'octubre celebrem, a la Masia, amb tota la família, els 70 anys. El dia 12, sant de la Remei [Guitart], a Montserrat.

A la Moreta, continuen les obres.

La Remei fa llit pel gener, quan el dinar dels germans.

Prenem el vermut cada dia a la Barraca.

Els dies de festa, al Liceu.

Acabo la redacció i traducció dels *Primers comtes*, que apareixen pel setembre.

Per l'octubre dono una conferència sobre monestirs.

Redacto nota sobre *Marca Hispànica*.

S'acaba la publicació de *Lluís Piadós*.

Treballo sobre els documents de Ripoll-Olzinelles.

Continua la preparació de *Moments crucials*.

Pel gener soc reelegit president de l'Acadèmia [de Bones Lletres].

Pel març, entrada a l'Acadèmia de [Ferran] Soldevila.

Per l'abril, entrada a l'Acadèmia de [Pere] Bohigas.

Per maig, entrada a l'Acadèmia d'[Antoni] Vilanova.

El 17 de febrer donem un dinar a Don Ramón [Menéndez Pidal]; Gonzalo [Menéndez Pidal], [Jordi] Rubió [i Balaguer], [Martí de] Riquer, [Antoni] Badia [i Margarit].

Visites a Don Ramón [Menéndez Pidal] a la Clínica Arruga.

Venda de 1.600 pins de la Farga per 350.000 pessetes.

Fi de desembre, policia per divises a Suïssa.

Apareix al *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras*, XXVII, «Nota sobre la locución Marca Hispánica». ⁴³

A les *Settimane di Studi Sull'Alto Medioevo*, V, d'Spoleto, «A propos du legs visigothique en Espagne». ⁴⁴

A «Biografies Catalanes», I, Barcelona, l'obra *Els primers comtes catalans*, amb pròleg de Vicens Vives. ⁴⁵

1959

Viatge a Madrid per divises, del 7 al 9 de gener.

Estada a Vallvidrera, per l'abril, fent exercicis.

Viatge a Madrid els darrers d'abril de tots quatre [dona i tres fills] per Asland [Comitè de] Ciències històriques, Toledo, Valle de los Caídos.

Estades al Pradell, de 30 de juny a 17 d'agost, i de primers de setembre a 9 d'octubre.

Viatge al nord d'Espanya, els quatre i els Torras, del 18 al 28 d'agost: Saragossa, Sòria, Numància, Burgos, Santander (6 nits), Potes, Liébana, Santillana; Bilbao (2 nits), Asland, Pamplona, Barcelona.

Viatge a Serrateix i Balbanyes, Berga, el 2 d'octubre.

Treballa el primer capítol de la *Catalunya carolíngia*, les «Institucions» ⁴⁶ i els «Precedents».

Dono, el 19 de juliol, una conferència a Castellterçol; el 20 de setembre, al temple romà de Vic.

Acaba la secretària de Rubió [i Lois] (35 pessetes per hora), que es casa el 4 de juliol, faig de padrí.

A l'Acadèmia [de Bones Lletres] entra [Juan] Vernet [Ginés] el 23 de gener. L'onze de juny, obsequis als 18 numeraris i 6 electes, berenar a la Masia.

43. «Nota sobre la locución “Marca Hispánica”», *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, XXVII (1957-1958), p. 157-164.

44. «A propos du legs visigothique en Espagne» (1958), *Settimane di Studio del Centro Italiano di Studi Sull'Alto Medioevo. V. Caratteri del secolo VII in Occidente*, Spoleto, 2-29 d'abril de 1957, p. 541-588 i 678-682.

45. *Els primers comtes catalans* (1958). Introducció de J. VICENS VIVES, Barcelona, Teide «Biografies Catalanes. Sèrie històrica», núm. 1, XXI + 368 p + 6 làmines; reimpressió (1961), Barcelona, Vicens Vives; segona edició (1965), Barcelona, Vicens Vives.

46. Vegeu 1957, nota 41.

Pel maig, discurs al congrés d'arqueologia francès. El 30, dinar Aubert, Deschamps, [Marcel] Duriat, [Agustí] Duran [i Sanpere], [Joan] Ainaud [de Lasarte].

L'onze de setembre m'és concedida la Lletra d'Or pels *Primers comtes*; sopar el 29 de desembre, carta a Américo Castro.

El 18 de novembre, dinar amb [Constantin] Marinescui [Josep M.] Font i Rius.

Pateixo d'asma i insomnis; pel novembre, desembre faig quatre vegades llit. Liceu.

Pel juny, entrego a [Pelai] Negre [i Pastell], els documents de Girona.

S'acaben les obres de la Farga; es fa la instal·lació de Paco al tancat del Pradell: supressió del tancat, temple; inici de les corts de vaques i projecte de les gàbies.

A la Moreta, entra Manolo d'encarregat.

A Barcelona, compra del rellotge gros de bronze.

Al Pradell, compra de la collidora, que és un fracàs absolut; pedregada, les garberes es podreixen;

Nomenat Officier de l'Ordre des Arts et des Lettres, pel ministre [André] Malraux, el 22 de maig; concessió de la medalla Vermeil, per la Société Française d'Archéologie.

La Société Française d'Archéologie publica el discurs a «Séance d'ouverture. Congrès archéologique de France», CXVII^a, session. Catalogne».⁴⁷

1960

Viatge a Madrid amb Remei [Guitart] i Joan [d'Abadal], del 25 de maig al 5 de juny, per visites de gràcies als acadèmics: Saragossa, Madrid; Àvila; Saragossa: Barcelona. Juntes d'Asland i [Comitè de] Ciències històriques.

Viatge a Roses, l'1 de juliol, per l'enterrament de [Jaume] Vicens [i Vives].

Residències al Pradell, del 6 de juliol al 8 d'agost; i del 18 d'agost al 26 de setembre.

Viatge i estada a Flaçà, del 9 al 15 d'agost: Palamós, la Bisbal, Aiguablava, Begur, Ullastret i Juià.

47. *Séance d'ouverture. Congrès archéologique de France, CXVII^a session, 1949, Catalogne* (1959), París, Société Française d'Archéologie, p. 229-231.

Viatge a Madrid i amb Remei i joves, del 25 de novembre al 19 de desembre: Madrid, (27 entrada a l'Acadèmia [de la història]; lunch al Palace; 2, 3 de desembre, viatge a París: Chantilly, Saint-Denis (8 i 9, lliçó a la Sorbona, recepció), Saint-Germain, Versailles (Sopars amb [Yves] Renonard i [Pierre] Villar): dia 14, Troyes, Langres, Basilea (2 nits); Lausanne, Ginebra (2 nits), Nimes, Figueres, Barcelona.

He fet llit pel febrer a casa, a París, a Ginebra, i a casa al retorn, per bronquitis i asma. Insomnis.

Acabo el treball *Sortida al món* [Com Catalunya s'obrí al món mil anys enrere. Barcelona, Rafael Dalmau Editor, 1960]

Berenar amb [Josep M.] Font [i Rius] i [Joan] Bastardes estudiem els *Usatges*.

Em comprometo a fer la *Història dels catalans*.

Mor Dra. Mercedes Ballesteros [Gaibrois], el 26 de gener.

Entra la Sra. Benita Pujol a secretaria, a primers de febrer.

Oferta de l'Acadèmia [d'Història] per [Francisco Javier] Sánchez Cantón, el 22 de febrer.

Entrega decoracions a l'Institut francès, el 8 de març.

Oferta de lliçons a la Sorbona per [Yves] Renonard, el 8 de març.

Preparació del discurs de l'Acadèmia [de la Història]; lliçons París.

Elecció a l'Acadèmia i publicació, el 14 de maig.

Visita al Pradell de Llovery i [John] Elliot, el 30 de juliol.

Estada de Benita al Pradell, per l'agost.

Entrada de [Josep M.] Font [i Rius] a [l'Acadèmia de] Bones Lletres, el 23 d'octubre.

A fi d'any faig el pla per la *Història dels catalans*.

La Remei, pel juliol, (...) cap a Barcelona.

Moblem el despatx de Joan [d'Abadal i Guitart]. Estrena del Seat, pel novembre.

Gran pedregada a Vic, el 26 de juliol.

Desastre de la collidora; dificultats de sega, pluja.

Mor Josep M. Iglesias el 7 d'octubre; el 29, boda d'Anton d'Oriola.

Cessa el xofer Miquel i entra Emili, per l'abril.

Al Pradell, es treballa en la glorieta, l'esplanació de la cort de vaques i els baixos de la casa; compra de la rentadora. Retaule de [Joan o Pere] Gascó [segle XVI], al menjador.

Article a *Destino* sobre [Jaume] Vicens i Vives.⁴⁸

«Com Catalunya s'obrí al món mil anys enrere». En *Episodis de la Història*.⁴⁹

Discurs a l'Acadèmia de la Història, *Del reino de Tolosa al reino de Toledo*. Madrid, Vic.⁵⁰

1961

Viatge a Madrid i Estoril, amb la Remei [Guitart], de 19 d'abril a 20 de maig: Saragossa; Madrid, Paulars [Santa Maria del Pualar], Aranjuez, Colmenar Viejo, Segovia i La Granja; Mèrida; Lisboa: Estoril (dinar dels reis), Cascais, Cintra, Quemoj, Lisboa (3 nits); Badajoz, Orpesa; Saragossa, Barcelona. As-land. Acadèmia de Ciències històriques.

Estada a Sant Julià [de Lòria], a casa dels Torras, de 9 a 26 de juliol.

Estada a Flaçà, del 3 al 8 d'agost, amb la Remei i la Conxita [d'Abadal i Guitart]: Empúries, Banyoles, Begur i Ullastret.

Residència al Pradell, de l'onze d'agost al 29 de setembre.

Viatge a Madrid amb la Remei [Guitart], del 28 de novembre al 18 de desembre: Saragossa (2 nits); Daroca, Molina, Madrid; Alcalá, Monasterio de Piedra, Saragossa, Barcelona. Acadèmia [de la Història] i gestions pel Congrés de la Corona d'Aragó.

Tot l'any: gener, febrer, maig, juliol, desembre, atacs de salut, amb febres, bronquitis, asma, fetge i insomnis.

Pels Reis, dono 25 ptes. als fills.

Discurs sobre Balari [i Jovany] a l'Acadèmia [de Bones Lletres] pel gener.⁵¹

Faig article per a la *Enciclopèdia Britànica*.

48. «Vicens Vives y las generaciones en la historiografía catalana», *Destino*, núm. 1196 (9 de juliol de 1960).

49. *Com Catalunya s'obrí al món mil anys enrere* (1960), Barcelona, Rafael Dalmau Editor, col·lecció «Episodis de la Història», núm. 3, 64 p.

50. *Del reino de Tolosa al reino de Toledo* (1960). «Discurso leído el día 27 de noviembre de 1960 en el acto de su recepción pública por el académico...y contestación por el Excmo. Sr. Director de la Real Academia D. Francisco J. Sánchez Cantón», Madrid [Vic], Real Academia de la Historia, 82 p.

51. *Balari i Jovany y sus «Orígenes Históricos de Cataluña»* (1962). «Discurso pronunciado con motivo de la inauguración del curso de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona el día 15 de enero de 1961», Barcelona, 19 p.

Reviso el diplomatarí Oliba-Junyent per una segona edició de l'*Abat Oliba* que preparo; surt pel desembre.⁵²

Redacto un informe per al rei, el 15 de juny; lectura, a varis.

Reunions amb [Josep M.] Font [i Rius] i [Joan] Bastardes, sobre els *Usatges*.

Benita comença fer el registre de documents del [segle] XI.

Pròleg pel llibre de [Jordi] Ventura, i article [sobre llibre] Sobrequés i Vidal.⁵³

Article meu per *Moments crucials*;⁵⁴ preparo el pròleg.⁵⁵

Continuo redactant la *Història dels catalans*.

Mor [Joan B.] Solervicens el 25 de desembre. Article meu a *Destino*.

M'imposen la Medalla de Vic, el 8 d'octubre; concedida el febrer.

Dinar amb [Philippe] Wolff i [Pierre] Deffontaines, el 15 de març.

Conxita passa un mal any.

Joan entra interí a l'Ajuntament, per l'abril.

Proposta de conseller del rei, pel gener; nomenament pel març.

Articles de [Josep M.] Espinàs sobre mi al *Noticiero*, pel desembre.

Obres al Pradell i plans escala de servei; distribució dels baixos, cuina, arreglo segon pis, corts, derruïment casa Ponsich.

Visites de la muller de [Jordi] Pujol, empresonat, per l'abril.

Elegit President de la Sociedad de Estudios Monásticos; nomenat corresponent de l'Academia Nacional de la Historia de Veneçuela.

1961-1962

Publicacions

A *Destino*, «Una historia de nuestros primeros tiempos románicos» sobre el llibre de [Santiago] Sobrequés.⁵⁶

52. Vegeu nota 18.

53. «Una historia de nuestros primeros tiempos románicos» [comentari al llibre de S. SOBREQÜÉS *Els barons de Catalunya*], *Destino*, núm. 1260 (30 de setembre de 1961).

54. «El domini carolingi», a *Moments crucials de la història de Catalunya* (1962), Barcelona, Vicens Vives «Biografies Catalanes. Sèrie assaigs», núm. 1, p. 25-49.

55. Introducció a *Moments crucials de la història de Catalunya* [concepte de l'autor sobre la historiografia actual] (1962), Barcelona, Vicens Vives «Biografies Catalanes. Sèrie assaigs», núm. 1, p. IX-XXXVII.

56. Vegeu 1961, nota 53.

A la *Revue historique*, CCXXV, «La domination carolingienne en Catalogne». ⁵⁷

A *Studia monàstica*, 3. Montserrat, «El renaixement monàstic a Catalunya després de l'expulsió dels sarraïns». ⁵⁸

Pròleg al llibre de Jordi Ventura sobre *Alfons el Cast.* ⁵⁹

A *Studi medievali*, 3a ser., II. Spoleto, «L'esperit de Cluny i les relacions de Catalunya amb Roma i la Itàlia en el segle x». ⁶⁰

A *Miscel·lània Fontserè*, «Notes climatològiques en el segle xvii». ⁶¹

A «Biografies Catalanes», Assaigs 1, «Introducció» a *Moments crucials de la història de Catalunya*. ⁶²

Al mateix llibre, el capítol sobre «El domini carolingi». ⁶³

A *Analecta Montserratensia*, IX, Miscel·lània Alabareda, article sobre «La fundació del monestir de Ripoll». ⁶⁴

Articles a *Destino* sobre «Aragón, una obra y un gesto». ⁶⁵

Discurs a l'Acadèmia de Bones Lletres sobre «Balari Jovany y sus *Orígenes históricos de Cataluña*». ⁶⁶

1962

Viatge a Grècia pel casament del príncep Joan Carles, sempre al barco, del 8 al 17; cap Súnion.

57. «La domination carolingienne en Catalogne» (1961), *Revue historique*, CCXXV-2, p. 319-340.

58. «El renaixement monàstic a Catalunya després de l'expulsió dels sarraïns» (1961), *Studia monàstica*, III-1, Abadia de Montserrat, 1961, p. 165-177.

59. Jordi VENTURA (1961), *Pròleg a Alfons el Cast*, Barcelona, Aedos, p. IX-XIV.

60. «L'esperit de Cluny i les relacions de Catalunya amb Roma i la Itàlia en el segle x» (1961), *Studi medievali*, 3a Sèrie, II-1, Spoleto, p. 3-41.

61. «Notes climatològiques en el segle xvii», a «*Miscel·lània Fontserè*» (1961), Barcelona, G. Gili, p. 23-29.

62. Vegeu 1961, nota 54.

63. Vegeu 1961, nota 55.

64. «La fundació del monestir de Ripoll» (1962), *Analecta Montserratensia*, IX (Miscel·lània Anselm M. Alabareda, I), Abadia de Montserrat, p. 187-197.

65. «Aragón. Una obra y un gesto» [comentari al llibre *Aragón*, editat pel Banc d'Aragó], *Destino*, Barcelona, núm. 1305 (19 agost 1962) i 1306 (25 agost 1962).

66. *Balary y Jovany y sus «Orígenes Históricos de Cataluña»* (1962), «Discurso pronunciado con motivo de la inauguración del curso de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona, el día 15 de enero de 1961», Barcelona, 19 p.

JAUME SOBREQÜÉS I CALLICÓ I MERCÈ MORALES MONTOYA

Estada a Madrid del 23 de maig al 16 de juny: Saragossa: Medina, Daroca, Saragossa [Real] Academia [de la Historia]; [Comitè Internacional de] Ciències Històriques, Dinar amb [José María] Yanguas [Mèssia].

Estada al Pradell, del 6 de juliol al 25 de setembre.

Pel febrer, faig llit al llarg de l'any, pateixo asma, desgana, insomnis, tos, desfets de ventre; llit, octubre i desembre, sang.

Redacto el pròleg dels *Moments crucials*.

Treballo per a la *Història dels Catalans*,⁶⁷ i *Usatges*,⁶⁸ també per *Castella, Catalunya, Espanya*,⁶⁹ redacto el pròleg de Nadal-Giralt⁷⁰ i uns articles sobre Aragó.

Per l'agost és suspès el Congrés d'Història de la Corona d'Aragó; el governador [Camilo Alonso] Vega ho arregla.

Visita a Casserres el 19 d'agost; el 23, Coronetes i la Farga.

Primers d'octubre, Congrés d'Història de la Corona d'Aragó; sols puc assistir a la clausura de Tarragona; discurs, dinar de [Yves] Renonard, [Philippe] Wolff i [José María] Lacarra; cocktail a torre de Quimet [Joaquim d'Abadal i Guitart]. N'era president.

Assemblea d'Estudis Comarcals, a Vic, el 4 de novembre.

Aparesc en *Homenots* de Josep Pla pel desembre.⁷¹

Joan [d'Abadal i Guitart] fa el servei al quarter de la 4a Diagonal.

Pel gener moren [Lluís Nicolau] d'Olwer i [Josep Maria] Cruzet.

Pel febrer, Glenn dona tres voltes al món.

Per l'octubre, sessions del [Concili] Vaticà II.

Nomenament de doctor per la Universitat de Tolosa, agost; carta de [Philippe] Wolff.

Estada dels Vinyals al Pradell, del 10 al 13 d'agost.

67. «L'alta edat mitjana. La pre-Catalunya», a *Història dels catalans* (1963-1966), dirigida per Ferran Soldevila, vol. I i II, Barcelona, Ariel, p. 467-85 i 601-991.

68. «Elaboració dels "Usatges de Barcelona"», *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, XXVIII (1959-1960), p. 368-369 (resum d'un comunicació).

69. *Les lliçons de la història. Reflexions sobre Espanya, Castella, Catalunya* (2010), edició i introducció de Francesc VILANOVA, Barcelona, La Magrana, obra pòstuma.

70. «La immigració francesa en el segle XVI i l'aparició de les seves "cases pairals" catalanes». Pròleg a Jordi NADAL; Emili GIRALT (1965), *La immigració francesa a Mataró durant el segle XVII*, Mataró, Premi Iluro, p. 5-15.

71. Josep PLA (1970), «El senyor Ramon d'Abadal», a *Homenots. Segona sèrie*, Barcelona, Destino, p. 49-86.

Pel juny, gran pedregada al Pradell.

Pel setembre, venda de la resta de pollancre dels Aigols, per 150 mil pessetes.

Per l'octubre, compra del Seat gros, gris-plom; pel novembre [compro] els coberts de taula de plata; i la televisió.

Pel setembre, la gran inundació del Vallès; 800 morts.

Pel 25 de desembre, la gran nevada; 50 cm a Barcelona.

Llibreria nova al despatx de Barcelona. Al Pradell, continuem les obres als baixos, i a la cort de vaques; llibreries del despatx d'en Quimet. Obres sota gateria.

Per l'abril, faig memòria testamentària.

Pel novembre, capgirament de la política financera.

Publico a Aedos la nova edició de *L'abat Oliba, bisbe de Vic, i la seva època*.⁷²

1963

Viatge a Tolosa amb tota la família, del 19 al 25 de març: Figueres, Carcassona, Tolosa (4 nits), solemnitat doctorat [*honoris causa*] amb [Pedro] Laín [Entralgo]; recepció i lliçó [sobre els] *Usatges*, cocktail [Philippe] Wolff; Perpinyà, Pertús, Barcelona.

Estada amb la Remei [Guitart] a Madrid, del 7 de maig al 8 de juny; Saragossa; Paular; qüestió implantació secretaria reial; dinar Cedaceros; sopar [Juan Ignacio] Luca de Tena [y García Torres]; Remei, atac de cor a la nit; visites al Dr. Roig; jo a 38,5.

Estada al Pradell de l'11 de juliol (Remei, 1 d'agost) al 26 de setembre. Cures antituberculosos, llit per l'agost i novembre; eventualment, asma, insomnis i febres.

Per març, cessa [Agustí] Duran [i Sanpere] a la Presidència de l'Acadèmia [de Bones Lletres] i entra [Martí de] Riquer.

Dinar amb [Philippe] Wolff i [Pierre] Deffontaines.

Per l'abril, concessió de la medalla de la Província.

Pel maig, discurs als Jocs Florals, que presideixo.

Per l'octubre, conferència en català a [l'Associació de] Bibliòfils [de Barcelona].

Entrada a l'Acadèmia de [Bones Lletres] de Mn. [Eduard] Junyent; discurs.

Del 3 al 7 de setembre Benita arregla llibres al Pradell.

Pel febrer, Joan [d'Abadal i Guitart] fa les fotos nostres en color.

72. Vegeu 1948, nota 18.

Preparo el discurs i lliçó de Tolosa: *Usatges*.
Preparo discursos dels Jocs Florals i contesta a [Eduard] Junyent.
Correcció proves i redacció de la *Història dels catalans*.⁷³
Redacto informe pel Rei.
Mor Joan XXIII i elecció, el 21 de juny, de Pau VI.
El 13 de juliol mor Ventura Vinyals.
El 17 d'agost, visita al Pradell del Sr. bisbe de Vic [Ramon Masnou i Boixeda].
Per l'octubre, es renova el Concili Vaticà.
Presentació d'Anna M. Coulet [promesa de Joan d'Abadal i Guitart]; a dinar el 10 de novembre.
El 22 de novembre, assassinat de Kennedy.
Per la primavera, operació accions Asland dels nois [els fills].
Istiu podrit; inundació pel Ter; anyada desastrosa; l'administració no rutlla.
Es lliga el pacte Polliet-Super Gyps, pel gener.
Obres al Pradell: menjador de baix, esplanada.
Armari del quarto de Barcelona; armari quarto del Pradell.
Per l'agost, s'estabulen 14 vaques al Pradell.
Es treuen els pins grossos del bosc del Moliner.
A la Farga, s'obre el camí pel llit del riu.
Construcció del galliner a les golfes de la Moreta.
El 22 de gener havia estat nomenat doctor *honoris causa* per la Universitat de Tolosa.
Publicacions *La llegenda i la història*, a Vic.⁷⁴
En homenatge a Johannes Vincke, Madrid, «Els concilis de Toledo».⁷⁵
Resposta al discurs de Monsenyor [Eduard] Junyent [i Subirà],⁷⁶ a la seva entrada a la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona.

73. Vegeu 1962, nota 67.

74. *La llegenda i la història* (1963), Vic, 21 p. Segona edició (1964) «Tremontanae», XL-VIII-481/482, Perpinyà, p. 209-216.

75. «Els concilis de Toledo», *Homenaje a Johannes Vincke para el 11 de mayo de 1962* (1962-1963), Madrid, CSIC, p. 21-45.

76. «Contestación del académico numerario Don Ramón de Abadal al discurso leído el día 27 de octubre de 1963 en la recepción pública de Mons. Eduardo Junyent en la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona, sobre *L'arquitectura religiosa en la Catalunya carolíngia*» (1963), Barcelona, p. 47-58.

1964

Estada a Madrid amb Remei [Guitart], del 20 de maig al 22 de juny: Saragossa, Madrid (cambra exterior); Aranjuez; (dinar a casa [de Ramón] Menéndez Pidal; un altre, amb [José María] Yanguas [Messía] i [José María] Pemán. De l'11 al 13 de juny, a Còrdova, amb Pabón (dinar amb [Jesús] Pabón i [Josep M.] Trias [i Giró]); amb [Lluís G. de]; Valdeavellano); Sòria, Saragossa, Barcelona.

Visita al Viver, el 8 de juliol.

Estada al Pradell, del 10 de juliol (Remei, el 4 d'agost) al 28 de setembre.

Durant l'any, he fet llit pel febrer, pel març, pel juny, per l'octubre, pel novembre i pel desembre; asma amb injeccions de cortisona; insomnis; fetge.

L'1 de febrer, sessió commemorativa [de] Valls [Taberner], a l'Arxiu; incident pel català amb governador [Antonio] Ibáñez Freire.

El 23 d'abril, imposició de la medalla de la Diputació, concedida l'any anterior.

Pel juny, entrada de [Pedro] Laín [Entralgo] a l'Acadèmia de la Història.

Treball per a la *Història dels catalans*; discurs sobre Valls [Taberner]; començo l'estudi del comte Guifré-Borrell i de la *Casa d'Abadal* [del] Pradell; inicio el pròleg sobre *el Cerimoniós* encarregat per Don Ramón [Menéndez Pidal] el juny.

Per l'agost, entrego els documents de Ripoll a mossèn [Miquel] Gros [i Pujol].

Redacto el treball sobre *el Migdia francès*.

Boda de Joan [d'Abadal i Guitart] el 5 de novembre; abans s'ha fet l'arreglo del pis i compra de mobles.

Pel desembre, es tanquen els tractes de venda i donació de terrenys de la Fura per a l'edifici de l'Institut [de Vic].

Acostumo a baixar a peu pel passeig de Gràcia; deixem d'anar al Liceu, com fèiem sempre.

Demanam al rei el secretariat per a [Jesús] Pabón; nomenament, a l'octubre.

Al Pradell, continuem les obres de sota la galeria, s'enllesteixen les corts de vaques; es fa el pòrtic entre la casa i el garatge Moliner; cobrim safreigs.

A la Moreta, es fa el pla de la vaqueria amb 130 caps.

El 15 d'octubre, cau Kraschew [Nikita Krushov, secretari general del Partit Comunista de la Unió Soviètica].

El 3 de juliol, tinc una entrevista amb el president de la Diputació i el 29 de desembre, l'Institut d'Estudis Catalans nomena la comissió gestora, [Joaquim] Carreras [i Artau], [Josep Maria de] Casacuberta [i Roger] i [Ramon] d'Abadal [i de Vinyals].

Excursions d'istiu a Vidrà, als colls de l'Espluga i la Creueta, a Greixa i l'Hospitalet.

Publico a Barcelona *Un gran comte de Barcelona pretèrit: Guifred Borrell, 879-911*.⁷⁷

A l'*Anuario de Estudios Medievales*, I, «La institució comtal carolíngia en la pre-Catalunya del segle IX».⁷⁸

Als *Annales du Midi*, 76, «A propos de la domination de la Maison comtale de Barcelone sur le midi français».⁷⁹

1965

Viatge a Madrid amb Remei [Guitart], del 19 al 24 d'abril, pels Coloquios Hispano-franceses: Lleida, Madrid (llegeixo comunicació, recepcions i banquet); Barcelona.

Excursió a Poblet, el 25 de maig.

Estada a Madrid amb Remei, del 2 al 26 de juny: Montsó, Barbastre, Osca, Saragossa, Madrid (cambra refrigerada, 413, tertúlies amb [Josep M.] Trias; fins a 36°). Acadèmia [de la Història]; Asland, [Comitè de] Ciències històriques; Barcelona.

Estada a Montserrat, del 5 a l'11 de juliol, presidència de la secció d'història del Congrés de litúrgia.

Estada al Pradell, del 2 d'agost al 29 de setembre; trastorn.

Faig llit pel gener, juliol dues vegades i per l'octubre. El 18 d'agost, al Pradell, ofec persistent; consulta Juncadella, Argemí, [Antoni] Vilaplana i Joan [d'Abadal i Guitart]; em llevo el 26; surto de casa el 30; el 12 de setembre, a missa; se m'inflen les cames.

El 30 de setembre neix la Marta [d'Abadal Caulet].

El 27 de juny, rebo carta de [Georges] Tessier demanant dades per a una proposta a l'Institut de França.

El 23 de juliol operen el P. Joan [d'Abadal i de Vinyals] de la pròstata.

77. «Un gran comte de Barcelona pretèrit: Guifred-Borrell, (897-911)» (1964), *Cuadernos de Arqueología e Historia de la Ciudad de Barcelona*, V, Barcelona, p. 83-130. Una altra edició (1964) a «Miscellanea Barcinonesa», núm. 3, Barcelona, p. 49-90.

78. «La institució comtal carolíngia en la pre-Catalunya del segle IX» (1964), *Anuario de Estudios Medievales*, I, Barcelona, 1964, p. 29-75.

79. «A propos de la «domination» de la Maison comtale de Barcelone sur le Midi français» (1964), *Annales du Midi*, 76-68/69, Tolosa, p. 315-345.

La Conxita [d'Abadal i Guitart] promou repetits incidents.

Reunions amb [Josep M.] Casacuberta, [Joaquim] Carreres [i Artau], i sovint el P. [Miquel] Batllori per l'Estatut de l'Institut [d'Estudis Catalans], el 16, 24 i 30 de gener, el 5 i 13 de febrer, el 12, 17 i 24 de maig; pel juny, a Madrid, hi dono forma articulada; el 27 de gener, entrevista amb el president de la Diputació; el P. Batllori veié el ministre a la Primavera. Reunions de l'Institut [d'Estudis Catalans] el 19 de febrer, l'1 de març i el 17, encàrrec a Casacuberta, el 28 d'abril es nomena comissió. El 17 d'octubre i el 12 i 27 de novembre, reunions de la Comissió; sabotatge del projecte.

Pel febrer es despedeix Benita [Pujol]; el 9 de març, entra de secretària Roser Riera, que per sort es despedeix a l'istiu. El 21 d'octubre, entra [Jaume] Sobrequés [i Callicó].

Introducció del català a la missa.

Treball per la *Història dels catalans*, i en la confecció del *Cerimoniós*; llest *Història dels catalans*, fi de maig.

Preparo la comunicació pels *Coloquios* de Madrid.

Per l'agost deixo llest el *Cerimoniós*.

Redacto el pròleg de *Nadal-Giralt*.

Enllesteixo el segon capítol del *Domini carolingi*.

El 10 de març, es fereix Don Ramón Menéndez Pidal.

El 26 d'agost, mor Felipe Bertran Güell.

El 26 de novembre mor Josep M. Trias [de Bes i Giró].

Es tanca el Concili [Vaticà II], el 8 de desembre.

A finals d'any, es despedeix Paco i s'acaben les obres noves.

Es projecta l'aixecament de dues granges de pollastres.

1966

Estada al Pradell, del 13 de juliol al 10 d'octubre; els joves, fins el 1r d'octubre. La Conxita [d'Abadal i Guitart] es queda a Barcelona amb la Rosa, Joan [d'Abadal i Guitart] i els seus venen els dissabtes i els diumenges.

L'any ha estat particularment dolent per la meua salut; he fet llit pel gener, febrer, abril, maig, varis dies, agost, setembre, novembre molts dies; desembre, a partir del 5; sols pel març surto al terrat, a missa. Fora de casa i, pel juliol, al Pradell, petits passejos. Reactivació de focus antics: ofec, afonia, sordera, fetge, canyó, insomnis, desgana. A l'istiu comencem a assistir a la missa dels dissabtes al vespre.

JAUME SOBREQÜÉS I CALLICÓ I MERCÈ MORALES MONTOYA

La Conxita es posa impossible a la convivència; pel juny, reunió familiar. Passa l'estiu sola a casa a Barcelona. El 14 de setembre, li poso carta de deshauci de casa; el primer d'octubre, passa a residir a casa de Quimet [Joaquim d'Abadal i Guitart]; i pel desembre, ve un dia a dinar a casa.

Neix el net Alexandre, el 10 d'octubre.

Treballo en els capítols 2n i 3r del domini carolingi, també en l'índex, [Jaume] Sobrequés [i Callicó].

Dedico gairebé tot l'any a preparar i redactar el futur llibre *Els precedents a la història de Catalunya*.

El 15 d'octubre, lectura *Pau i Treva* al col·legi d'Advocats.

Pel març, rebo vistes de [Paul] d'Aebischer i de [Ramón] Carande.

M'excuso vora [Francisco Javier] Sánchez Cantón de la no-assistència a l'Acadèmia [de la Història, pel maig].

Pel juny, surt a *Destino* la meua dita sobre la Monarquia presentada per [Santiago] Nadal.

Vàries reunions, a casa, dels consellers reials, l'onze de juliol, amb [José María de Areilza, Conde de] Motrico; informe referèndum;

El 20 de gener, firmo testament; pel febrer venc les accions de Muller noves a Calderó; el 5 de setembre rebo, al Pradell, Colomer i Riera, de Manlleu per negociar la compra del jardí de Vic.

Al Pradell es construeix la granja; s'acorda [posar] el dipòsit d'aigua al solar de la Moreta.

Conflictes del servei dels joves, al Pradell.

El 27 de maig, visita dels [socis de l'Institut Agrícola de] de Sant Isidre al Pradell.

El 25 de gener [Philippe] Wolff a dinar a Barcelona.

El 4 de setembre mor la Sra. Torras.

El 21 d'octubre visito a [Fèlix] Millet [i Maristany].

Lectura dels capítols de [Jesús] Pabón sobre Cambó.

1965-1966-1967

Publicacions:

«La immigració francesa en el segle XVI i l'aparició de les "cases pairals" catalanes», pròleg a l'obra de [Jordi] Nadal i [Emili] Giralt sobre *La immigració francesa a Mataró durant el segle XVII*.

En *Homenatge a Jaime Vicens Vives*: «La Monarquia en el Regne de Toledo».

Pròleg al volum XIV de la *Historia de España*, de Espasa Calpe, dirigida per R. Menéndez Pidal, *Pedro el Ceremonioso y los comienzos de la decadencia política en Cataluña*.

Entre els anys 1963 i 1966 van sortir plecs, «L'alta edat mitjana» i «La pre-Catalunya» en la *Història dels catalans*, dirigida per Ferran Soldevila, vols. I i II.

En *Estudios dedicados a A. Duran i Sanpere*, l'article «La família del primer comte barceloní, Bera».

Pròleg a l'*Obra dispersa, I. Catalunya ahir i avui*, de Jaume Vicens i Vives. A la «Biblioteca Selecta», 400, *Els precedents a la història de Catalunya*.

1967

Estada, amb Remei [Guitart] al Pradell, del 12 de juliol al 4 d'octubre.

Expedicions a Andorra, el 8-9 d'agost; a Montserrat, pel rei; el 17 d'agost; a Coronetes i Olot, el 2 d'octubre.

La Conxita [d'Abadal i Guitart], l'agost a casa dels Solers i la Montserrat [d'Abadal i Guitart], havia entrat a la Residència l'onze de gener.

Jo continuo al llit, fins el 14 de gener; llit de l'1 al 14 de febrer; pel març surto al terrat, i, el 18 d'abril, al carrer; a casa des del 4 de desembre del 66; llit pel juny dues vegades, pel setembre, per l'octubre, 8 dies, fins a finals d'any: asma, bronquitis.

Rebo el nomenament de corresponent de l'Institut de França, l'onze de gener.

Acabo la redacció dels *Precedents*, el 17 de gener.

Reemprenc l'elaboració del *Domini carolingi*,⁸⁰ *Roncesvalles*,⁸¹ *Adopcionisme*.⁸²

Redacto un article sobre Bera; treball sobre *Catalunya, Castella i Espanya*.⁸³

Edicions 62 em proposa, el 3 de maig, publicar l'*Obra dispersa*; Sobrequés [i Callicó] en tindrà cura; firma l'octubre.⁸⁴

80. «El dominio carolingio en la Marca peninsular hispánica, siglos IX y X» (1968), *Cuadernos de Historia*, II, Madrid, p. 33-49.

81. Possible referència al treball citat a 1955, nota 3, bé que es tracta d'un estudi publicat el 1956.

82. Sobre l'*Adopcionisme*, Abadal va publicar un estudi el 1949. Vegeu 1949, nota 22.

83. Vegeu 1962, nota 69.

84. *Dels visigots als catalans*. Edició a cura de Jaume SOBREQÜÉS I CALLICÓ (1969). 2 vol. Barcelona, Edicions 62; segona edició (1974).

El 14 de maig, el P. Miquel Batllori em compromet un pròleg a [l'*Obra dispersa*] de Vicens i Vives, que elaboro durant l'istiu; surt el 25 de novembre.⁸⁵

El 27 de maig, concessió de la beca March a Sobrequés [i Callicó].

Treball sobre *Història de la Casa*, lectures Pabón.

Aparició dels *Precedents*,⁸⁶ el 7 de novembre, el 9, la festa.

Visites de [Philippe] Wolff, el 23 de gener; [Georges] Duby, [Jordi] Nadal, el 7 de març; [José María] de Areilza, el 19 de maig; [Xavier de] Muller, el 25 de setembre; [Luis G. de] Valdeavellano, el 7 de novembre; dinar amb l'abat de Montserrat [Cassia Maria Just i Riba], el 12 de desembre; erudits de Vic, dues vegades pel setembre.

Mor el llibreter Sala, el 25 de març; [mor] Pepe Valls, el 30 de novembre.

Visites de [Baltasar] Porcel, per a enquesta de *Serra d'Or*, el 19, 24, 27 i 29 d'abril, 18 i 26 de maig; surt el 19 de juliol.

Visita de l'escultor [Josep Maria] Subirachs, el 27 d'abril; poso varis dies, de finals de maig fins el 9 de juny; entrega el bust al Pradell, el 18 d'agost.

Article sobre Prat de la Riba, el 6 de juliol, a *Destino*. Article sobre Manifest de Palamós, el 19 de novembre. *Destino*, seguits de comentaris per [Manuel] Jiménez de Parga

El 7 de març, és venut el jardí de Vic a la Caixa de Pensions de Manlleu; el 6 de juliol, firmo testament; a l'Institut comença a funcionar la Granja Moreta; grans dèficits, secada imponent, no plou fins el 7 i 12 de setembre a 100 litres, anyada primera de grans pèrdues.

Pel juny, guerra dels 6 dies Israel-països aràbics.

Agençament del quarto de davant de Barcelona.

Nomenament de corresponent de la Sociedad de Geografía e Historia de Guatemala.

[Addenda sobre la casa del Pradell]

1923: Es fa el camí dret d'entrada a l'esplanada.

1931-32: [Es fa] el pas directe pel davant.

1925: S'aixeca el cos de ponent.

1920: [Pels] volts es fa cal Moliner.

1925-27: [Es fa] la paret nova de llevant i de l'església.

85. Vegeu *Publicacions*, 1965-1966-1967.

86. Vegeu *Publicacions*, 1965-1966-1967.

1929-30: Ramon baixa a baix.

1927-28: Ramon a dalt; es fa el jardí. Es cobreix de nou el pou. Jaume i el Carlí es fa la claveguera grossa i el travesser. Es fa el pou nou en 2 anys i la conducció.

1928-1929: es fa la Pineda.